

Já byl frajer kluk

Standa Tišer

PŘÍBĚH
ROMSKÉHO
BOXERA
A VEKSLÁKA

Já byl frajer kluk

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.garamond.cz
www.albatrosmedia.cz

■ garamond

Standa Tišer

Já byl frajer kluk – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

**Já byl
frajer
kluk**

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa!
Vše potřebné se dozvíte na www.restorio.cz.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Tato kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Copyright © Stanislav Tišer, 2024

Copyright © Marie Urbanová, 2024

Fotografie na obálce a chlopni © Prokop Jelínek, 2024

Grafická úprava © Anastasia Vrublevská, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-7407-676-3

ISBN e-knihy 978-80-7407-678-7 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7407-679-4 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7407-677-0 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

Já byl frajer kluk

Standa Tišer

Literárně zpracovala Marie Urbanová

Já mám nádhernej život!

Plzeň

Narodil jsem se jako prostřední z osmi dětí. Náš byt ani nebyl byt, to byly samý postelev. V jedný jsme spali s bráchama ve čtyřech, dva na jedný straně a dva na druhý. V další posteli nejmladší sestry, v jiný nejstarší Věra, pak rodiče, a brácha Emil na divanu. V rohu stál tátův cimbál a kytara. Vedle opřenej železnák, taková velká vana, kde nás máma myla.

Naši sem přišli ze Slovenska. Romové tam žili v osadách, měli svůj způsob života a se Slovákama se moc nestýkali. Máma byla z Hrabušic a v sedmnácti porodila dceru, ale ten chlap ji nechal. Táta byl z vedlejší vesnice. Svatbu dohodli rodiče, domluvili se: my jim dáme tohle, vy jim dáte tohle. Manželství z lásky se u nás tehdy nedělalo. Ani nevim, jestli se naši měli rádi, nikdy v životě jsem neviděl, že by si dali třeba pusy. Ale vychovali osm dětí!

Byla to ostuda, že máma měla dítě s jiným, proto se odstěhovali do Čech, do Plzně. Po válce se tu hodně stavělo a Cigáni byli potřeba na práci.

Táta dělal lopatou a krumpáčem a máma se o nás starala. Chlap nosil peníze a žena vařila, prala, uklízela, tak to u nás bylo rozdělený. Od státu dostali byt čtvrtý kategorie, bez koupelny, bez teplý vody. Uživít deset lidí byla hrozná zodpovědnost, já tátu vlastně lituju, on si život vůbec neušil. Chodil jenom do práce,

z práce, do práce, z práce, dělal přesčas. Když přišel domů, tak nás poslal do hospody pro dvě piva do džbánku, to vypil a šel spát. O nedělích hrál na svatbách. Moc nemluvil a nikdy nás nehuboval, byl to takovej samorost. Jen někdy v zimě jsme si sedli kolem kamen a poslouchali jeho povídání o Slovensku, jak poprvý viděl mámu nebo co zažil jako partyzán. Na stěně nám visel jedinej obraz, na kterým byl táta štramák v uniformě.

Říkám „Cigáni“, i když správně je „Romové“. „Rom“ znamená po našem „člověk“ nebo „muž“ a je to stejný jako „Angličan“. „Cigán“ je slovensky, „cikán“ česky. Za komančů jsme si zvykli, že jsme „cikáni“, ale vždycky to znamenalo něco horšího než ty druhý. Mně ale ani „cikán“ nevadí, když vim, že to ten člověk nemyslí špatně.

Máma byla taková typická Cigánka, trochu při těle, dlouhý vlasy a moc o sebe nedbala. Byla to vynikající máma, měla nás ráda. Taky neměla žádněj život, žila ty naše. Jen o nás pečovala a myla nám prdelky v tom železnáku: tři za sebou, pak vyměnit vodu a další. S Věrou, nejstarší sestrou, se fakt snažily, jenomže tolik lidí nadělá pěcknej čurbes. My jsme furt blbli venku a měli jen jedno oblečení. Přišli jsme špinaví, dostali vařečkou, ony popadly valchu a hned to praly. Večer se roztopily kamna, aby to do zítřka uschlo.

Vařilo se ve velkým prádelním hrnci. Máma nakoupila třeba dvacet kilo ocásků nebo žebírek. Cho-

dili jsme do masny s ní a nosili ty bedny domů. Nebo kabelu střev, ty dávali na jatkách i zadarmo. Vyplácha je v horký vodě, naplnila bramborama, cibulí a česnekem s majoránkou, povařila a nakonec upekla. Romsky se tomu říká *goja*. To byla pochoutka. Někdy jsme se sešli u stolu všichni a máma nám dávala na talíř jako při královský hostině. Než dostal každej, bolela ji ruka.

Snídani jsme neznali. Dostali jsme chleba se sádlem na svačinu a padali. Za tu svačinu jsem se styděl, ostatní děti měly salám a jablko. Kromě toho jsem měl třeba díru v podrážce, a to bylo vidět, když ses trochu hejbal. Ale máma nemohla každému pořád kupovat nový věci. Akorát na konci prázdnin jsme dostávali tepláky. K Vánocům jsme měli pod stromečkem například svetr nebo boty, letní – v zimě. Jednou jsem chtěl mámě a tátovi taky něco dát, plížil jsem se kolem sousedních baráků a za oknem uviděl kytku v květináči. Rozhlídl jsem se, jestli se nikdo nedívá, a sebral ji. Doma jsem ji postavil pod stromek.

Náš první byt byl naproti hlavnímu nádraží. Přes koleje vedl železnej mostík, kam jsme jako malí chodili a čekali, až pojede lokomotiva, hu, hu, hu, a zalije nás ta pára. To jsme měli strašně rádi.

Jak nás bylo moc a bydleli jsme v horších bytech, prostě jsme nemohli bejt tak hezky oblečený a čistý. Proto

nás Cigány brali jako něco míň. Jako malej kluk, možná pět let, jsem šel s mámou po ulici a proti nám jiná maminka s dítětem, která mu pověděla: „S tím se nebav, to je *cikán*.“ Z toho mi bylo divně.

Ale mě měli vždycky všude rádi, a hlavně ženský. Byl jsem malej, ale hezký oči a hezký rty. Chytaly mě za pusinku: „Ty jsi hezkej klouček!“ Vzaly mě ke stánku a koupily mi zmrzlinu. Doma jsem měl vždycky největší slovo, a když se někdo hádal, tak já je rozsoudil. Táta musel vědět, že si z jeho pracovního kabátu tajně lovím drobný, nechával je v kapse každě den. A když jsme šli v sobotu do kina, na *Vinnetou* nebo na *Šíleně smutnou princeznu*, tak každě dostal od mámy dvě koruny. Jenom já dostal čtyři. Divný, ale nikomu to nevadilo. Já byl prostě jinej.

Doma se mluvilo romsky, ale jakmile jsme vyšli ven, museli jsme česky. Myslím, že když jsem šel do školy, už jsem češtinu docela uměl, teda až na skloňování. Jako jedinej z rodiny jsem zůstal na normální škole, až do sedmý třídy. Měl jsem lepší známky, jedničky ne, ale dvojky, trojky, čtyřky. Z diktátu pokaždý pětku, protože měkký a tvrdý i jsem se nikdy nenaučil, všude píšu měkký. Ale já to dohnal jinde, ve sportu, ve zpěvu, počty mi šly dobře. Dějepis taky, protože jsem hodně poslouchal, mě to zajímalo.

Že bych ale doma otevřel knížku, to neexistovalo. Naši nám neřekli: „Běž dělat úkoly!“ Táta měl jen pár tříd základky a máma neuměla číst ani psát. Úkoly

jsem opisoval před hodinou, jenže jsem tomu nerozuměl, tak mi stejně dali číslo pět. Často jsem chodil za školu, protože jsem se styděl, jakej jsem chudák, že nemam čistý prádlo nebo mi chybí pomůcky. Báł jsem se, že bych musel před všema vysvětlovat, kolik je nás sourozenců a jak si ty věci, co všichni mají, nemůžeme dovolit. Na podzim jsme například malovali listí, to bylo zadarmo, ale pak jsem přišel domů, že potřebuju kružítko, a máma: „Co to je, kružítko?“ Nevěděla. A kdyby ho měla všem koupit, stálo by to moc peněz. Rovnou jsem věděl, že to nikdy mít nebudu, a nechal jsem to bejt. Dostal jsem poznámku a ať mi ji máma podepíše. No jo, ale máma neuměla psát! Chacha.

Byl jsem nakonec snad jedinej Cigán v celý škole. Já chtěl taky do zvláštní, abych byl mezi svejma, jenže mě ve třídě držela láska ke dvěma holkám. Veronika Sudová, to jméno si pamatuju dodneška, a ještě jedna, který se ostatní smáli, že je brejlatka. Koukal jsem po jedný, po druhý, báł se na ně promluvit, obě samozřejmě vyšší a já stydlák. Jednou jsem zůstal po škole, a když jsem se přezouval v šatně, tak z ničeho nic zhaslo světlo. Přepadly mě tři holky. Chtěly mě líbat! Ale já nevěděl, co se děje, a jednu jsem praštil. Rozsvítily a jí tekla krev z nosu. Bylo nám všem strašně trapně. A ani to nebyla žádná z těch, co se mi líbily.

Zato po učitelce Janotový jsem přímo šílel. Nádherná blondýna, krásnej zadek. Seděl jsem normálně v poslední řadě, ale na přírodopis vždycky v první.

Nevnímal jsem, jenom se na ni díval a ona mě napomínala: „Stáňo, nešpul na mě ty rtíky!“ V den vysvědčení jí bílí žáci nosili kytky, ale mně doma na žádnou nedali. Já se za to hrozně styděl, že ji nemám, a tak dlouho jsem chodil, až jsem našel opuštěnou zahradu s růžema. Rval jsem je holýma rukama, popíchal se do krve a přišel pozdě, ale tu kytku pro učitelku jsem měl!

Dneska to není žádný dobrodružství, děti jsou pořád jenom na internetu. Mají dražší mobil než já, je jim dvanáct a jsou chytrý, jako když nám bylo dvacet. My jsme ještě měli takový to dětský myšlení, hráli si, blbli. Bylo to o něčem jiným. Přišels domů, shodil tašku, nadlabal se a frnk. Věděl jsi, že už na tebe v parku čekají další.

Domů jsme chodili pozdě a máma nám pokaždý nařezala. Jinou výchovu jsme neměli, rodiče byli z osady, neuměli nám ukázat cestu, kterou jít. Tu jsme si museli najít sami. Učili jsme se navzájem v partě, jak mít přátele i nepřátele, že se něco nemá. Taky od chlapů v pivovaru jsem se pozdějc učil, jak mluvit, jak se chovat.

Husí plácek, Rychtářka – to byl náš revír. Chvíli jsme tam i bydleli, ale komunisti to začli bourat a všechny nakonec vystěhovali. Bejvalo to u ohromného parku, místo kterýho teď vede silnice. Jako na vesnici, starý stodoly, dvory, zahrady, nádhera překrásná. V těch opuštěnejch barácích jsme ze zdí vylamovali

záchodový trubky nebo umyvadla a vozili to do sběrných. Železo, olovo, měď. Přivezli jsme toho třeba padesát kilo a měli za to penízky. Když byla železná sobota, sbírali jsme z kupek vyhozených krámů kusy starých kol. Tamhle jsi našel řídítka, tady jedno kolo, jinde druhý. Smontovali jsme to a koupili duše. Mně chyběly brzdy, tak jsem brzdil patou. Rozjel jsem se, nešlo to ubrzdit a málem mě zabil nákladák.

Ráno jsem vstával dřív, protože se před školou hrála čára. Nakreslili jsme na zem lajnu a kdo hodí minci nejbliž. Vítěz si vybral orel, nebo „žena“, jak jsme tomu říkali, všechny penízky se posbíraly, rozhodily a on si vzal ty svoje, pak se házelo pro druhého a tak dál. U stadionu se hrál fotbal na škváře, od který jsme se umyli v Regulce – tak jsme říkali Mži. Plno lidí, leželo se na dekách, hrálo na kytary, kecalo s holkami. To všechno se dělo kousíček od normální i zvláštní školy. Mezi nima byly takový kopečky, kam jsme v zimě přinesli kýble vody, večer to polili a ráno už byla ledovka. Rozběhli jsme se a paúúú! Sehnali jsme starý brusle, šlajfky, nebo ještě líp kanady, přibili je na kus dřeva, přidělali k tomu ucha z kůže a měli jsme sáně. Polejvali jsme i písek na volejbalovém hřišti, botama jsme to leštili a na tom hráli hokej. Kdo neměl hokejku, uřízl si ze stromu zahnutou větev. Pak jsme se hádali, že ty druhý maj výhodu, protože my máme míň hokejek. Nebo jsme šli ke kostelu na náměstí a klacíkem vyšťourali penízky zpoza mříže s andělíčkem, kam lidi házej drobný pro štěstí. Potom jsme vylezli na věž a pouštěli dolů pětníky a desetníky. Lidi

se ohlíželi, co to je. Takový blbosti jsme dělali. Já říkám blbosti, ale to byly krásný věci, a klidně bych to šel dělat znovu.

A doma čekala vařečka. Máma ji o nás kolikrát zlomila. Utekli jsme pod postel, tak vzala koště a štouchala do nás: „So tu kerdžal! Šunes man? Av avri!“ Zůstali jsme tam celou noc. Chachacha!

Asi nejhezčí vzpomínku z dětství mám na jedny Vánoce. Naštípali jsme dřevo, kamna byly celý červený. Na stole salát a hora řízků, máma nám dala ochutnat vaječnej koňak. Večer se nás všech deset sesedlo kolem kamen a táta vyprávěl romskou pohádku, něco jako *Sněhurka* – jednou jsem ji v romštině vyprávěl i svojí dceři. O půlnoci jsem chtěl bejt sám, tak jsem se vytratil a šel na nově postavenej silniční most. Všude prázdno, hrozně hustě sněžilo, jen lampy, který svítily na ty obří vločky. Šel jsem tam a zase zpátky podle svejch stop a díval se na to světlo a na ten sních. Bylo mi pěkně. To je chvíle, na kterou dodneška vzpomínám.

Bylo mi jedenáct, když přijely tanky. Ty vojáci, to byli jen obyčejný kluci, který poslechli rozkaz. A já se už tehdy ukázal jako kšeftař. Jezdil jsem za nima do lochtínskýho amfiteátru, kde tábořili, a nabízeli pohlednice Plzně a lahváče. Kdyby mě chytli policajti, za trest by mě ostríhali. Od vojáků jsem za to dostával kartony

papierosek pro tátu. Půjčili mi do ruky kulomet a v noci nám dětem pouštěli kreslený film o vlkovi.

Měli jsme tlupy. Bílí s černejma, smradi i dvacetiletý pohromadě. Pasážníci, Výstaváci, Doubraváci, Košutáci a Petrohrad. My si říkali podle pasáže na náměstí, kde bylo kino pojmenovaný Čas. K přijímacímu obřadu patřilo tetování, my měli křížek na prostředníčku, kluci od výstaviště tečku pod okem. Sedli jsme kolem ohně, vzali tři jehly svázaný nití, namáčeli je do tuše a píchali. V Plzni každé znal Eman. Takovej udělanej gádžo. Ten byl celej potetovanej z kriminálu, měl i linky kolem očí jako ženský. Eman byl naše modla. I starší brácha měl tetování z vězení. Já si na to musel ještě počkat. Dneska je kriminál dětskej domov, ale tehdy bejval tvrdej. Mezi Cigánama a světskejma se vlastně každé těšil, až bude sedět.

... Častokrát se pozastavíme nad nepříjemným obrázkem z plzeňského náměstí Republiky, kde zejména před kinem Čas a v tamější pasáži promenádují cikáni a houfy jejich dětí. Jistě to nikomu dvakrát příjemné není, a přesto jsou to lidé jako my. Způsob jejich života a dalo by se říci i společenské chování, alespoň to nejzákladnější, jistě dobrou vizitku městu nedělá...

Aby se plzeňské náměstí nezměnilo v cikánský tábor. *Pravda*, 12. 7. 1967

Šéfa party mohl každej rok někdo vyzvat k zápasu. Ve čtrnácti jsem to udělal, vyhrál a získal jeho místo. Bejt šéfem jsem měl od začátku v sobě. Uměl jsem lidi přesvědčit, poradit, chránil jsem slabší. Ne vojevůdce, prostě jenom frajer kluk. A odmala jsem byl dobrej rváč. Hubenej prcek, ale žádnej chcípáček. Doma mi říkali nervák. Když se mi něco nelíbilo, hned jsem chytnul nervy. Zbil jsem jednoho bráchu, druhého bráchu... V partě říkali, hele, na Standu pozor.

Další naší zkouškou bylo, kdo skočí ze skály do Košutky. Na břehu stáli lidi s foťákama a sledovali nás. Začínalo se na nejnižším stupni až po takzvanéj Špičák, ještě vejš Malou a Velkou rouru a nakonec Silnici, asi patnáct metrů. To skočil jen málokdo. Kluci nakukovali přes okraj skály, já se rozběhl a aúúú, letěl jsem! Než jsem se vynořil, pěkně jsem se nalokal.

Někdy jsme vyrazili na brambory, na okurky, na květák. Deset kilometrů jsme šlapali přírodou, bavili se, ani nevíš, jaks tam došel. Tenkrát nebyly ploty, nikomu to nepatřilo. Přinesli jsme domů pytel, máma měla radost. Taky jsme rybařili na vlasec a trojháček. Jeden rok byl v řece takovej příliv cejnů, že jsme je chytali do prostěradla. Máma už nás s tím vyhazovala, kazilo se to a brzo to nikdo nemohl ani cejtit.

Začal jsem chodit na judo a učil kluky pády, lámání rukou, škrcení. Taky jsme si vyráběli praky. Nařezali jsme vrbový větve, k tomu koupili pětky gummy. Ve starým lomů, kde měli policajti střelnici, jsme nožem páčili ze skály kulky. Nebo jsme je odlejšvali z olova do důlku ve starejch kleštích. Když jsme narazili

na jinou partu, stříleli jsme po sobě a mydlili se klackama. Nebo jsme se dohodli, že se sejdem na Husím plácku, třicet proti třiceti. Vystěhovaný baráky byly naše pevnosti. Bráchu Emila chytili, svázali a mučili. Já měl rozseknutou hlavu. Takhle jsme válčili, prostě nádhera!

Všichni kluci v rodině na něco hráli a zpívali. Holky ne, to bylo něco jináčího, ale bráchové dokonce založili kapelu. Nejstaršího Emila táta naučil i na cimbál, na ten já uměl jen tři čtyry písničky. Sedávali jsme s partou v parku a jeli na kytary. Lidi se zastavovali, tančili, otevírali okna. Holky po nás šlely.

Nedělali jsme nic špatnýho, nekradli jsme. Jo, šel jsem si pro zmrzlinu a ona tam měla košíček s drobnějma, tak jsem jí do toho hrábl a pak se vrátil pro druhou. Jinak ti čoveče ani nevím, jestli v tý době byli zloději. Chlapi šli do práce a potom na pivo. Od čtrnácti kouřim, ale že bysme si koupili třeba lahváče, to ne. V patnácti jsem poprvý zkusil tvrdej. Tenkrát někdo sehnal z Polska devadesátiprocentní špiritus. Já byl blbec nebojácněj a hned jsem to zkusil. Padl jsem na kolena, nemohl se nadechnout, celej zrudnul – a to jsem černej! Strašidelný. „Už nikdy to nechci vidět!“

Do parku přijeli policajti, rozutekli jsme se. Někdy nás zbili pendrekem nebo odvezli do Perlovky na stanic. A když jsme měli něco po kapsách, museli jsme to

před ně vyrovnat a oni se nás ptali: „Kdes to ukrad?“ Dělalí to jenom černejm, bílí kluci nic. Kolemjdoucí na nás koukali jako na vrahy, no ponižující! Ale byli jsme zvyklí. Když šli proti nám bengá, už jsme věděli, že bude šacovačka.

Zastavil mě policajt: „Pocem, ty cikáne!“ Já na něj, že jsem nic neudělal. Jenže on mi pohrozil pendrekem a já mu jednu ubalil. Myslel jsem, že uteču domů, ale on zavolał vysílačkou a já jim, blbec, za rohem vběhl přímo do náruče. Odvezli mě do Perlovky, přetáhli mě přes záda. „Tak ty budeš bít policajty?“ Musel jsem napřáhnout ruce před sebe, posadili mi na ně židli a nahoru skládali knížky. Když mi ruce spadly, byl jsem bit. Za hodinu se to doneslo mámě a přišla pro mě. Dala mi před nima jako facku a šli jsme domů.

Byl jsem jinej než mí spolužáci. Ze začátku se mnou nemluvili, ale pak už mě brali. Bránil jsem ty slabší. Takhle jsem na trávníku před školou zbil dva kluky, co šikanovali prcky. Celá škola kolem nás udělala kolečko, a já byl vítěz. Ve třídě zas byl kluk, Presl, kterej mučil některý spolužáky, kroutil jim ruce za záda. Řekl jsem mu, ať to zkusí se mnou, on měl na mě kecy, tak jsem ho sundal. Udělal jsem mu monokla. Zavolałi policii a odvezli mě na výslech. Měli jsme fajň učitele zpěvu, co nám na hodinách hrával Beatles a tvrdil, že budu boxer. Po škole mi ostatní říkali, že tam prej na piáno hrál: „Stáňu sebrali policajti, už se nám nevrátí.“

Za pár dnů přišel domů dopis od sociálky, abych nastoupil do dětského domova. Jenže máma se rozhodla, že mě tam nedá, že půjdu k bábě na Slovensko. Do-
provodili mě na vlak, přes noc jsem dojel do Popradu, tam mě vyzvedla bába a jeli jsme do Spišský Nový Vsi a odtamtud do Betlanovců. Za mostkem byla cigánská osada. Tam nepřišel ani policajt, snad leda pošťák. Hliněný domečky s prkennou podlahou, sbitá postel a peřiny vycpaný slámou. Děda měl dva koně a prase. Já byl třináctiletý kluk z Plzně a tohle bylo něco jinýho! Ale líbilo se mi tam, bába byla hodná. Pěstovala byliny a dělala mi strašně sladkej čaj.

Chodil jsem do školy ve vesnici. První až pátou třídu a pátou až devátou měli sloučený. Byli pozadu, já tam platil za nejlepšího žáka. Odpoledne zpátky do osady, bavendo s ostatníma dětma. Všichni věděli, jaký jsem rváč, učil jsem je pády z juda. Rozhlásilo se, že je tu judista z Čech, a přijeli se na mě podívat příbuzný. Večer se dělaly ohně, jeden bratranec hrál na saxofon, druhej na harmoniku, chechtali jsme se, no bombastický. Když umřel děda, taky se zpívalo.

Pak už končil školní rok a měl jsem jet domů. Hrozně jsem se zamiloval do jedny sestřenice. Seděli jsme spolu a mačkali si vášnivě ruce. Dětská zamilovanost, nádhera! Před odjezdem jsme se políbili, to byla moje první pusa. Oba jsme brečeli, ona vypadala, že do toho vlaku skočí za mnou.

V Čechách jsem přinesl řediteli vysvědčení, samý jedničky. Napsali mi přes to dva velký kříže: neklasifikován. Tak pro mě vlastně skončila školní docházka.